

Fenomen Međugorja

Ćurčić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:728149>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2020-12-02**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KULTURU, MEDIJE I MENADŽMENT
SVEUČILIŠNI PREDIPLOMSKI STUDIJ
KULTURALNI MENADŽMENT

PETRA ĆURČIĆ

FENOMEN MEĐUGORJA

ZAVRŠNI RAD

MENTOR: DOC.DR.SC. IVICA ŠOLA

Osijek, 2019

SAŽETAK

Iz nekadašnjeg je malog hercegovačkog sela, Međugorje danas izraslo u svjetsku vjersku i turističku destinaciju čiji fenomen ukazanja, vezan uz mir, traje nešto manje od četrdeset godina. Teologija pod pojmovima ukazanja i viđenja podrazumijeva psihičke doživljaje u kojima zamjećujemo prirodno ili naravno nevidljiva bića, poput: Boga, anđela, Djevice Marije. Ubrajaju se u mistične doživljaje koji su poseban Božji dar. U ovom će se radu, spomenuti fenomen, opisati od početka, točnije od 1981. godine kada je prvi put došlo do ukazanja na Podbrdu te će se iznijeti različita mišljenja i stajališta znanstvenika i svećenika koji su bili direktno uključeni u ovaj događaj. Komparativno će se promatrati Gospina ukazanja i tzv. Hercegovački slučaj u kojemu je došlo do spora između biskupa i franjevac te će se navesti ekonomska i gospodarska poboljšanja pojavom turizma u Međugorju. Cilj je ovog rada na osnovu korištene literature iznijeti suprotna stajališta o fenomenu Međugorja te donijeti zaključak. Osnova su rada različiti znanstveni članci i autorske knjige te internetski izvori koji su nastali u vrijeme ukazanja kao i zvučne snimke intervjua vidjelica. Rad se vodi mišljenjima trojice biskupa: msgr. Frane Franića koji je od početka veliki prijatelj međugorskih ukazanja, zatim pokojnog msgr. Pavla Žanića koji je pozitivan početni stav promijenio u opozicijski te trenutnog biskupa msgr. Ratka Perića, žestokog protivnika svih nadnaravnih događaja u Međugorju. Ovim se radom želi istaknuti da sva ukazanja ulaze u privatno ljudsko duševno područje i nitko nije obvezan povjerovati u njih, bio vjernik ili ne. U posljednjem poglavlju opisuje se turistička strana Međugorja, točnije usklađenost turističkih (hodočasničkih) zahtjeva i turističke ponude.

KLJUČNE RIJEČI: Međugorje, fenomen, ukazanje, Gospa međugorska, vjera

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. O MEĐUGORJU	3
2.1. „USTAŠOIZACIJA“ MEĐUGORSKIH ZBIVANJA.....	4
3. MEĐUGORSKA DJECA I PRVI DANI UKAZANJA.....	6
3.1. DOMOVINSKI RAT	8
3.2. FRA SLAVKO BARBARIĆ.....	9
4. VELIKA MEĐUGORSKA ZAGONETKA	10
4.1. OBJAVITELJ GOSPINIH TAJNI	11
5. HERCEGOVAČKI SLUČAJ.....	12
6. STAVOVI CRKVE O MEĐUGORJU	15
6.1. BISKUPSKA MIŠLJENJA	16
7. PROBLEMATIČNI ELEMENTI U FENOMENU MEĐUGORJA	18
8. KRITERIJI ZA PROSUĐIVANJE UKAZANJA.....	21
9. MEĐUGORJE KAO VJERSKA TURISTIČKA DESTINACIJA.....	23
9.1. MEĐUGORSKE ZNAMENISTOSTI	25
9.2. PRIMARNO TURISTIČKO MJESTO	26
ZAKLJUČAK	28
LITERATURA.....	30

1. UVOD

Današnje je vrijeme u kojemu živimo puno opasnosti, ali i velike odgovornosti za sve nas. Preokupirani smo poslom, društvenim mrežama, uspjehom i želimo biti moćni. Nečija moć doseže tolike razmjere da kaže kako većeg bića od čovjeka nema. Izgrađuje kadar u kojemu svijet više ne dolazi kao dar Spasitelja već kao produkt ljudskoga djelovanja. To znači da prema novom i modernom vremenu više nismo slika Božja već odraz ljudske sposobnosti. Nalazimo se u neravnoteži između tehnoloških mogućnosti i nesigurnosti koju smo dobili na sliku čovjeka. Tu izostaje osobna dužnost, osobni moral našeg svakidašnjeg života. Takve osobine nećemo pronaći kroz članstvo u nekoj aktivaciji, stranci, opredjeljenju, niti kroz konzumerističko društvo čiji je vrhunac dana loše komentiranje objava na Facebooku. Moćni postajemo ako rastemo u vjeri. Vjera nam nudi snagu, ljubav i mir. Nudi nam moral koji nije iskrivljen političkim parolama. Ona nam kaže: „Strah Gospodnji vodi u život, odmor, mir i zadovoljstvo (Izreke 19:23). To je izvor života (Izreke 14:27) i pruža nam sigurnost i zaklon (Izreke 14:26).“ Svaki čovjek izgrađuje odnose i to: odnose prema svijetu koji ostvaruje znanjem i tehnikom, odnose prema čovjeku i društvu koji ostvaruje po ljubavi i pravdi te odnos prema Bogu koji ostvaruje religioznim činima: poklonom, obredima, molitvama. (Tomić: 2003) Prema tome, osoba koja nije religiozna nije potpuna.

Kršćanstvo od samih početaka shvaća sebe kao religiju Logosa, religiju u skladu s razumom. (Ratzinger: 2008, 37) Religija predstavlja sustav vjerovanja, etičkih vrijednosti i čina kojima čovjek izražava svoj odnos prema svetomu. Religiozno čuvstvo je veoma promjenjivo i nije bitno za vjeru. Može čovjek biti duboke vjere, a suh u religioznim čuvstvima; a opet može biti slabe i nikakve vjere, a snažnih religioznih osjećaja. (Tomić: 2003)¹ Ono što je bitnije u slučaju fenomena Međugorja jest osjećaj duboke vjere u postojanje nadnaravnog bića koji se, samo odabranima, ukazuje na određenim mjestima. Taj je osjećaj pokrenuo svijet i učinio Međugorje velikim i prepoznatljivim hodočasničkim mjestom. Prema definiciji, hodočašće je čin i proces. Ono je kompozicija imaginacije, simbola, vjerovanja, praksi i iskustva. Ono je prostor za ostvarenje ideje o svetomu i prostor transformacije osobnog identiteta. (Belaj: 2012., 7) Skoro je četrdeset godina bilo potrebno da Crkva službeno prizna Međugorje kao hodočasničko mjesto, iako ga je od samih početaka ukazanja, dakle od 1981., posjetilo na desetke tisuća ljudi čime je uvršteno u red najvećih hodočasničkih mjesta u svijetu. (Belaj: 2012, 9) Hodočašća su u Međugorje potaknuta svjedočanstvima šestero vidjelica o ukazanjima Blažene Djevice Marije koja traju i danas. Ovaj se rad bavi pregledom tih

¹ http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver78_03/bozjaric.htm (12.05.2019.)

dogadanja u Međugorju te njegovim fenomenom od samog početka. Pitanje kojim se bavi jest vjerodostojnost ukazanja i ispravnost stajališta unutar Crkve te konstruiranje hodočašća i njegova ekonomska vrijednost. Daje se uvid u kratak povijesni i društveno - politički pregled Međugorja te crkveni kontekst prije i tijekom stvaranja fenomena, kao i unutarcrkvene prijepore u vezi s tim događanjima.

2. O MEĐUGORJU

Međugorje je smješteno u južnom dijelu Hercegovine, u Općini Čitluk te trenutno broji oko 4300 žitelja. Svi su stanovnici Međugorja hrvatske nacionalnosti, govore hrvatski jezikom i katolicu su. Kroz povijest, ovaj je kraj obilježen stalnim migracijama pučanstva koji su, neki trbuhom za kruhom, a neki pritisnuti političkom diktaturom, išli u inozemstvo na rad jer od suhe i ispucale domaće zemlje nisu imali roda. Ohrabreni događajem iz 1981., koji danas nazivamo fenomenom, vraćaju se vlastitim ognjištima iz kojih će, nedugo zatim, nicati privatni ugostiteljski objekti, hoteli i suvenirnice. Taj je događaj bio iznenađenje za cijeli svijet pa su ga s nevjericom dočekali i oni najskloniji nadnaravnim zahvatima. Posebno je bila iznenađena tadašnja komunistička vlast koja je bila iznimno osjetljiva na sve što je predstavljalo moguću prijetnju državi i njezinom sustavu. Život je međugorskih župljana u vrijeme tog režima bio težak. Proživljavali su fizičko zlostavljanje i bili zatvarani samo na osnovu toga što imaju vjeru, kršćansku i nacionalnost, hrvatsku. Komunisti su u određenim granicama mogli podnositi kršćanstvo, ali im je iznimo teško bilo dopustiti silazak vjere na zemlju. Osobite su prijetnje bile upućene hercegovačkim franjevcima pod optužbom kako da su međugorska ukazanja „unaprijed osmišljenja i dobro izrežirana aktivnost u kojoj se sije mržnja i praznovjerica“ (Ivković: 2011, 133) No, Međugorje je prije i poslije pada komunizma nadilazilo svoj lokalitet i vrijeme. Prenoseći poruke o miru, ljubavi, molitvi i zajedništvu vrlo brzo postaje svjetski fenomen koji je privlačio veliki broj znatiželjnika nudeći im duhovnu i tjelesnu okrepu. Tako uz Lourdes i Fatimu postaje jedno od najvećih molitvenih i marijanskih središta. Fra Robert Jolić, povjesničar i član Hercegovačke franjevačke provincije, u svojoj monografiji „Župa Međugoje“ istražuje je li se mogao naslutiti ovakav fenomen. Uočava kako je već 1934. bio podignut križ na Križevcu te opisuje monumentalnost crkve sv. Jakova 1969. Ističe kako ljudskoj logici nije moguće shvatiti takav razvoj pa se priklanja zaključku iz Biblije kako Bog bira malene da bi potresao svijetom. (Jolić, 2013) Zanimljiva je i činjenica kako je, u svijetu, najviše izvješća, ukupno njih 386, o ukazanjima Blažene Djevice Marije, nastalo 80-ih godina 20. stoljeća. (Belaj: 2012, 79) Crkva je u 79 slučajeva donijela negativan sud, a samo 8 njih je priznala kao mjesta nadnaravnog karaktera.² Međugorje spada među one slučajeve o kojima Crkva i dan danas nije donijela odluku. (Marian Apparitions of the Twentieth Century 2012) Kada je riječ o isticanju najznačajnijih društveno - političkih i crkvenih događaja u jugoistočnoj Europi, početak 80-ih obilježen je urušavanjem komunističkog sustava od strane radničkog sindikata

²Akita u Japanu, Banneux i Beauraing u Belgiji, Betanija u Venezueli, Fatima u Portugalu, Manila u Filipinima, Sirakuza u Italiji i Zeiton u Egiptu.

Solidarnost koji je imao podršku samog pape Ivana Pavla II. (Belaj: 2012, 80). Drugi je važan događaj atentat na papu Ivana Pavla II. 1981. godine na samu obljetnicu prvog ukazanje Gospe u Fatimi. Oba se događaja smatraju najavom međugorskog fenomena.

Pod fenomenom se Međugorja ne misli samo na doživljaje vidjelica: Vicke, Marije, Marijane, Ivanke, Ivana i Jakova, već i na brojnu zainteresiranost znanstvenog i crkvenog svijeta koju su pretočili u brojne knjige, spise i članke u kojima iznose svoje stavove i mišljenja te ih prevode na više stranih jezika. Misli se i na napetost između hercegovačkih franjevac, koji su voditelji većine hercegovačkih župa i zalagači postojanosti nadnaravnog Međugorja, i biskupijskih svećenika kao velikih protivnika ukazanja i miroljubivih Gospinih poruka. Uz sve to, fenomen čini i veliki broj hodočasnika koji, usprkos dugogodišnjem negativnom stavu Svete stolice i postojanosti velike sumnje u vjerodostojnost ukazanja, dolaze u Međugorje nadograditi svoju duhovnu stranu i pronaći mir.

Djelovanje je franjevac na ovim prostorima od samih početaka pa sve do danas imalo životno značenje za hrvatsku kulturu, identitet, vjeru i obrazovanje. Nakon velikih ratova u 17. stoljeću kada je uništena i spaljena cijela Hercegovina, franjevci kreću u prikupljanje ostataka vjernika i ustrojavanje župa. Tako je 1892. ponovno utemeljena župa Međugorje te se 1934. krenulo u izgradnju nove župne crkve. (Pinjuh: 2018, 22) Za tu su izgradnju vezane dvije fascinantne činjenice. Prva je ta da su se mještani za vrijeme izgradnje žalili kako je crkva prevelika za njihove potrebe, a druga da je crkva dobila ime upravo po zaštitniku svih hodočasnika - sv. Jakovu. Tu će se od 24. lipnja 1981. godine pisati drugačija međugorska, ali i kršćanska povijest. Danas je ono drugo ime za vjeru i ime po kojemu je religioznost prepoznaje kao dan po suncu.

2.1. „USTAŠOIZACIJA“ MEĐUGORSKIH ZBIVANJA

Politička (komunistička) kriza temeljno je obilježje 1980-ih na području Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije. Kriza je tog režima nastala smrću predsjednika Josipa Broza Tita 1980. godine što je na koncu dovelo do potpunog raspada bivše države. (Belaj: 2012, 81) Povjesničar Ivica Šarac navodi kako je bosanskogercegovačko partijsko vodstvo, nakon smrti njihova doživotnog predsjednika, ocjenjeno kao najodanije kultu titoizma zbog „manijakalnog progona neprijatelja poretka“ (Šarac: 2011, 88-89) U takvim je okolnostima pod posebnim povećalom bila Katolička crkva, a posebno Međugorje. Šarac dalje navodi kako je partijsko vodstvo u Sarajevu i Beogradu to hercegovačko područje smatralo „notorno ustaškim“ na temelju stereotipa o hercegovačkim Hrvatima kao ustašama. (Šarac: 2011, 91)

Smatrali su kako je neuki narod izmislio svoju „gospu“ kako bi izmanipulirao ostale pokušavajući okrenuti puk protiv interesa tadašnje vlasti. Osobiti je naglasak bio stavljen na franjevce pod optužbom kako je cijelo zbivanje u Međugorju dobro izrežirana aktivnost koja se koristi u političke svrhe. (Belaj: 2012, 84) Posljedice je takvog mišljenja na svojoj koži osjetio tadašnji međugorski župnik fra Jozo Zovko koji je i sam povjerovao u Gospina ukazanja. Uhićen je i osuđen zbog propovijedi na svetoj misi 11. srpnja 1981. kada je spominjući 40 godina židovskom ropstva „aludirao i napadao 40 godina slobode i ravnopravnosti te bratsva i jedinstva“ (Šarac: 2011, 92) Višemjesečni istražni postupak koji je uslijedio proveo je u samnici u Mostaru. Tužitelj je za njega tražio najstrožu kaznu. Međutim, koliko god sustav bio represivan, dokazi su bili nedovoljni, a svjedoci su mijenjali iskaz i govorili kako su prisiljeni na svjedočenje. Njegov je odvjetnik jednom prilikom ustvrdio kako se „na optuženičkoj klupi nalazi Biblija, a ne fra Jozo Zovko.“ (Ivković: 2006, 170) Osuđen je na tri i pol godine, ali izlazi već nakon godinu i pol te odlazi mostarskom biskupu Pavlu Žaniću koji mu ne dozvoljava povratak u Međugorje. (Ivković: 2006, 171) Kasnije se bavi diplomatskom ofenzivom kako bi zaustavio rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Pored njega osuđeni su još: fra Slavko Barbarić, fra Ferdo Vlašić, fra Jozo Križić. Vjerski je časopis *Naša ognjišta* prozvan najcrnjim ustaškim podzemljem jer su prenosili međugorska zbivanja. (Belaj: 2012, 85) Vjerskim je događajima u Međugorju pripisano i političko obilježje zbog šestorice mladića iz Lipna kraj Ljubuškog koji su na povratku s hodočašća u Međugorje pjevali pjesmu „Sjajna zvijezdo iznad Metkovića, pozdravi nam Antu Pavelića“ (Belaj: 2012, 85) Iz svega se navedenog da zaključiti kako je politizacija vjerskih zbivanja u Međugorju za komunističku vlast bila glavnim instrumentom za pokušaj gašenja ovoga fenomena, kao i prekrivanje zločina o ubojstvu 66 hercegovačkih franjevaca, žrtava partizanskog pokreta koji su ubijeni u Drugom svjetskom ratu u Širokom Brijegu.

3. MEĐUGORSKA DJECA I PRVI DANI UKAZANJA

Sve je započelo sredinom 1981., točnije 24. lipnja, u zaseoku Bijakovići župa Međugorje, kada su dvije djevojke po imenu Ivanka i Marija pošle u brdo, koje danas nazivamo Brdo ukazanja, tražiti ovce. Vidjele su neobičnu pojavu u dugoj sivoj haljini koja lebdi nad zemljom i drži dijete u ruci. Vidjevši to, prestrašile su se i pobjegle natrag u selo. Vratile su se kasnije s nekoliko svojih vršnjaka, koji će potvrditi da vide isto. Vratili su se i idućeg dana, a pojava ih je čekala na istom mjestu, ali ovog puta bez djeteta u rukama. Tad se po prvi put, šestero djece odvažilo krenuti na brdo kako bi se približili pojavi za koju su mislili da je Blažena Djeвица Marija. Kad su došli do nje rekla im je da se ne boje i da je ona Kraljica mira. Od tog trenutka počinju njihova svakodnevna ukazanja, ali i progoni od strane komunističke vlasti koje su mislile da su ova zbivanja urota protiv tadašnje vlasti. Nakon pada tog režima, vidioci su mogli slobodno pričati o onome što su doživjeli. Rekli su kako im je Gospa povjerala deset tajni koje se odnose na svijet i sve ljude na zemlji, a od tih deset tajni tri su vezane za Međugorje. Upozorila ih je kako dolazi novi svijet u kojem će pobijediti srce Blažene Djevice Marije te da se do tada moramo moliti za svećenike jer su oni jedini most koji vodi do njezinog srca. (Poruka iz ukazanja vidjelici Mirjani, 2012.) Nakon 4 dana uzastopnih ukazanja na scenu su stupili doktori i psihijatri kako bi pokušali otkriti vjerodostojnost događaja. Ustvrdili su da se ne radi o drogama i urođenim psihičkim poteškoćama te su mlade vidoce proglasili potpuno zdravim osobama koji u trenutku ukazanja bivaju u ekstazi. (Čikara: 2006, 93) Ta je vijest ostavila sve u nevjerici. Znanost se su tu našla na granici jer nije mogla odgovoriti s kim djeca pričaju i što vide, to je područje ostavljeno za teologiju. Djeca su obavila razgovor i s tadašnjim župnikom fra Jozom Zovkom. On im je tijekom razgovora, koji je sniman, postavljao zamke ne bi li djeca priznala da lažu.³ Vidjelica je Mirajana Dragičević - Soldo u tom razgovoru rekla župniku kako joj je Gospa rekla da ostaje s njima još tri dana te da se neće ljutiti ako djeca ne budu dolazila više na brdo već u crkvu gdje će ukazanja biti u isto vrijeme kao i do sada. Ivanka Ivanković u razgovoru navela je kako će Gospa uskoro ostaviti vidljivi znak na brdu kako bi svi ljudi povjerovali u njezina ukazanja. Najmlađi među njima, Jakov Čole, koji je tada imao samo deset godina, govori kako ih je Gospa nazivala svojim anđelima te također, kao i Ivanka, spominje znak koji će biti vidljiv svima. Marija Pavlović i Vicka Ivanković opisale su Gospu kao nešto najljepše što su vidjele do tada, ispunjeno ljubavlju, toplinom i majčinskim izrazom lica. Na

³ Razgovor je, ia audiosnimke, za Večernji list prenio novinar Darko Pavičić povodom obljetnice Gospina ukazanja 2017. godine <https://www.vecernji.hr/vijesti/medjugorje-audiosnimka-fra-jozo-zovko-vidioci-gospa-1181465> Danas postoje tri takve audiosnimke.

ispitivanju toga dana jedino nije bio Ivan Dragičević. Nedugo se zatim i samom fra Jozi Zovki obratio glas koji mu je rekao: „*Izađi vani i zaštiti djecu!*“ (Kutleša: 2001, 51) Zatim su u istraživanju podvrgnute Gospine poruke koje su bile vrlo jednostavne, ali značajne. Svećenici, uglavnom franjevci, potvrdili su kako sve poruke podsjećaju na ono što je sve iz Svetog pisma zaboravljeno i zanemareno u Crkvi. Prvih se dana dogodilo nekoliko čuda kojem su svjedočili međugorski župljani. Na nebu je iznad Međugorja bilo ispisano mir, zatim je križ na brdu Križevac nestajao, a na tom se mjestu pojavljivala Gospa te su se dogodila dva čudesna ozdravljenja. (intervju vidjelice Mirjane 2017, HRT)⁴

Posebno je bio zanimljiv sedmi dan ukazanja kada djeca spletom okolnosti nisu bila u Bijakovićima, nego na izletu u selu Cernu iz kojeg se moglo vidjeti Podbrdo. U pratnji dviju mladih žena, „vidioci“ (osim Ivana) automobilom odlaze na izlet – kako se kaže u razgovoru na kasetama – radi „isprobavanja“ ukazuje li se „Gospa“ i na drugom mjestu. (Hauke, 2018)⁵ To je bio prvi put da se Gospa ukazala izvan Međugorja. Tada im je ostavila poruku kako će se ukazivati još tri dana.⁶

Nakon svih provedenih istraživanja, vijest je o međugorskom fenomenu obišla svijet te uskoro, nekontrolirana rijeka ljudi, turista i hodočasnika, dolazi u posjet ovom malom selu „Bogu iza nogu“ kako bi se, većinom iz radoznalosti, uvjerali ili razuvjerali u ono što su čuli. O ovom se fenomenu očitovao i papa Ivan Pavao II., koji je 1984. godine rekao kako je Međugorje nastavak Fatime jer se narod nalazi u općesvjetskom vapaju za oslobođenjem iz političkog, društvenog i privrednog ropstva u najmračnijem stoljeću u povijesti čovječanstva. (Ivković: 2006, 13) Zanimljivo je opažanje o Međugorju iznio mons. Henryk Hoser, papin apostolski vizitator⁷ koji je po istom zadatku boravio i u Ruandi, svetištu Kibeho. Istaknuo je kako između Međugorja i Kibeha postoje zajednički elementi. Ukazanja počinju iste godine i nose istu, upozoravajuću poruku kako će se dogoditi nešto loše. To se upozorenje kasnije u

⁴ O fenomenu je Međugorja snimljena nebrojena količina priloga i dokumentaraca. Pored dokumentarca o fra Jozi Zovki, zanimljiv je i dokumentarac pod nazivom *Međugorje - Evo ti majke*, prikazan 2017. godine na HRT-u. Dostupan na ovom linku: <https://www.youtube.com/watch?v=i3ipzl82WWk>

⁵ <https://www.cnak.ba/osvrsti/je-li-medugorski-fenomen-istinit/> (2.5.2019.)

⁶ U mnogim se izvorima navodi kako se Gospa u prvih tjedan dana ukazanja ukazala oko 16 puta i to na raznim lokacijama: u automobilu, župnoj kući, Podbrdu i crkvi.

⁷ Njegova je zadaća u Međugorju jako posebna. Papa Franjo poslao ga je kako bi se skrbio o svim hodočasniciima koji ondje dolaze. Kroz razgovore je najčešće isticao kako Međugorju nedostaje ispovjednika za neke jezike i kako je prostor za slavljenje euharistije premalen za veliki broj hodočasnika.

Međugorju pokazalo kao rat, a u Ruandi kao genocid.⁸ Kibeho je kasnije priznat kao jedino marijansko svetište na afričkom kontinentu i smatra se nastavkom fatimskih ukazanja.

3.1. DOMOVINSKI RAT

Gospa je u redovito, kroz godine, kao i prvog dana, u svojim ukazanjima pozivala ljude na mir: *“Draga djeco! Bez molitve nema mira. Zato vam kažem, draga djeco, molite pred križem za mir. Hvala vam što ste se odazvali mom pozivu!”*⁹. Najčešće su Njezine poruke bile upozoravajuće, poruke koje su ohrabrivale i jačale vjeru. Pozivala je svoje vjernike, koje je nazivala djecom da se obrane od Sotonskih zavjera koje žele uništiti ljudske živote te da ustrajno mole, zajedno s obitelji. Sredinom je 1990. godine pozvala sve ljude da se priberu i postanu nositelji njezine poruke: *„Draga djeco! Ovdje sam došla kao Kraljica mira, i želim da vas obogatim svojim majčinskim mirom. Dragi djeco, ja vas volim i sve vas želim povesti k miru, koji samo Bog daje i obogaćuje svako srce. Pozivam vas da postanete nositelji i svjedoci moga mira u ovom nemirnom svijetu. Neka mir zavlada u čitavom svijetu, koji je nemiran i čezne za mirom. Ja vas blagoslivljem svojim majčinskim blagoslovom. Hvala vam što ste se odazvali mom pozivu!”*¹⁰ Nakon primljene poruke, narodu nije bilo jasno na koji svijet Gospa misli kad kaže nemirni svijet. Vidioci su smatrali da misli na zemlje poput Iraka i Irana gdje su događale strahote kojima svjedočimo i danas. Tek je kasnije postalo jasno da je kroz sve te poruke pripremala narod za ono što će doći. Tjedan dana prije izbijanja bošnjačko-hrvatskoga rata, stiže Gospina poruka: *Draga djeco, sotona želi novi rat*. Ali taj rat istinski nije nastao iz želje ni hrvatskog ni bošnjačkog naroda, već su ga uglavnom inscenirale tajne britanske službe da razbiju zajedničke snage obrane i da ih međusobno posvađaju, u čemu su nažalost i uspjele. Domovinski je rat u Hercegovini započeo u listopadu 1991. godine izvršavanjem vojne agresije na selo Ravno na istoku, nedaleko od Međugorja dok se nešto ranije dogodilo zauzimanje zračne luke u Mostaru. Međugorje i njegova bliža okolica bili su pošteđeni izravnih ratnih sukoba jer je etnička slika stanovništva bila priličito čista – u Općini je Čitluk živjelo oko 95% Hrvata u to vrijeme. No, to nije spriječilo masovno bombardiranje tog područja. Prema iskazima mještana jedna je bomba bačena u dvorište crkve, ali nije eksplodirala. Kasnije je, u izjavi za medije, crnogorski pilot rekao kako se

⁸ Građanski rat u Ruandi bio je bitka za političku moć u zemlji, koju su vodili vlada predsjednika Juvenala Habyarimane sastavljena od predstavnika Hutu zajednice i Ruandske domoljubne fronte (RPF) sastavljene većinom od pripadnika Tutsi zajednice. Također, ruandski genocid iz 1994. je poslužio isključivo strategijskim, gospodarskim i geopolitičkim ciljevima, kako Amerike, tako i MMF-a i Svjetske banke. (Ružić 2017, 46) <https://repozitorij.unizg.hr/islandora/object/fpzg:354/preview>

⁹ Poruka iz ukazanja 6. rujna 1984.

¹⁰ Poruka iz ukazanja 25. srpanj 1990.

prilikom bombardiranja cijelog zapadnohercegovačkog kraja nad Međugorjem nadvio oblak te je na kraju morao ispustiti bombe kroz oblak¹¹ (Ivković: 2006, 71)

Teško je donijeti sud o tome koliko je Gospa bila upućena u nadolazeće događaje, ali sigurno se svaki čovjek, bio vjernik ili nevjernik, može složiti s Njezinim porukama u jednom: svaki je rat prozvod samog Sotone.

3.2. FRA SLAVKO BARBARIĆ

Tada u Međugorju, bez dopuštenja provincijala, boravi i djeluje fra Slavko Barbarić zbog čega mu je biskup, 2000. godine, proglasio prestanak ispovjedne jurisdikcije. Smatra se jednim od najvećih zaljubljenika u hodočasničko Međugorje, za života vrlo bliskog vidiočima, a u Zajednici Cenacolo ističu ga kao velikog prijatelja i duhovnog oca. (Belaj: 2012, 152) U Međugorju se bavio spisateljskim radom pišući knjige duhovnog sadržaja. Uz to, neumorno je animirao hodočasnike, vodio euharistijska klanjanja, molitve pred križem, molitvu krunice na Podbrdu i pobožnost Križnog puta na Križevcu gdje je i završio svoj ovozemaljski život. Vodio je posebne godišnje susrete za svećenike i mlade, te seminare postra i molitve u provincijskoj kući "*Domus pacis*". Zbog velikih stradanja u ratu utemeljio je i vodio ustanovu za odgoj i skrb "*Majčino selo*" i svakodnevno je svojim primjerom pokazivao put prema Kraljici mira. (biografija)¹² Važan je iskorak fra Slavko Barbarić napravio još 1982. kada je kao doktor socijalne psihologije, objavio metodičku analizu skupine vidjelica koja se može sažeti u dva zaključka:

1. vidioči se razlikuju po dobi i po naravi, skupina je neujednačena, nema vođe ni voditelja, nego je tvori samo ukazanje, a ekstaza pojačava njihovu svijest i slobodu;
2. ukazanja nemaju oznaku halucinacije

U Meditativnom centru u Tholey pohađao je mističnu teologiju, nakon čega je postao ovjerni vođa duhovnih vježbi. (Ivković: 2006, 165) Družio se s ljudima koji su zapadali u duboke životne krize preko droge i alkohola. Ohrabrivao ih je i zajedno s njima tražio izlaz iz toga. Došavši u Međugorje uvodi pravu duhovnu revoluciju. Uvodi klanjanje Presvetom oltarskom sakramentu te poticao post koji je nazivao higijenom za dušu. (Ivković: 2006, 166) Osnovao je udrugu *Prijatelji talenata* kako bi pomogao studnetima u stanju socijalne potrebe, kojima se i danas dodijeljuju stipendije u njegovo ime. Osniva i udrugu *Milosrdni otac* za sve one

¹¹ Za ovu se priču ne zna je li istinita, ali je u to vrijeme odjeknula svijetom. (Ivković 2006, 71)

¹² <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/slavko-barbaric/zivotopis/> (28.04.2019.)

koji su ovisnici o nečemu. Njegov grob danas posjećuje tisuće hodočasnika i zahvalnika za sve što je učinio ovaj karizmatik za njih. Odmah je dan nakon njegove smrti Gospa u svojoj poruci poručila kako je fra Slavko zajedno s njom u raj. Danas je sadržaj Križevca upotpunjen kamenom u koji je utisnut brončani odljev s licem fra Slavka Barbarića između 13. i 14. postaje Križnog puta. Fra Slavko Barbarić kroz društvenu, ideološku i emocionalnu dimenziju pretvoren je u međugorsko „mjesto“ simboličkog i identičkog značaja. (Belaj: 2012, 156)

4. VELIKA MEĐUGORSKA ZAGONETKA

Deset je tajni na neuništivom pergamentu najveća zagonetka međugorskog fenomena. Prema riječima vidjelica te se tajne odnose na budućnost svijeta i budućnost Međugorja, a neke su vezane isključivo za život vidjelica. Navode dalje da se tih tajni plaše samo oni koji nisu spoznali ljubav Božju. Zanimljivo je spomenuti kako je u Fatimi „Bijela gospođa“ vidjelici Luciji povjerila samo jednu tajnu, razdijeljenju u tri dijela¹³, a u Lourdesu nije bilo nijedne tajne. (Ivković: 2006., 134)

„Što sam započela u Fatimi, završit ću u Međugorju“, sažetak je Gospine poruke od 25. kolovoza 1991. koju je javnosti prenijela vidjelica Marija Pavlović. Da je veza između Fatime i Međugorja čvrsta, potvrdila je Mirjana Dragičević-Soldo, kojoj je Majka Božja na čuvanje povjerila deset tajni (Vicki, Ivanu i Mariji povjereno je devet tajni, a Mirjani, Jakovu i Ivanki svih deset). O ovoj enigmati najviše zna upravo Mirjana jer je ona dobila još jedan važan zadatak – otkrivanje tajni. Za tu je misiju odabrala fra Petra Ljubičića, koji prati događanja u Međugorju od samih početaka. On će deset dana ranije otkriti tajnu koja dolazi. Iako su sve tajne nepoznate, o njima se znaju neki detalji. Najzanimljivija je treća u kojoj Gospa najavljuje vidljiv i neuništiv znak na Podbrdu, gdje se prvi put ukazala kako bi povjerovali oni koji su se udaljili od Boga. To će, prema kazivanju vidjelica, biti događaj iza kojeg će uslijediti mnoga obraćenja i čudesna ozdravljenja. Budući da je prema Gospinim uputama vidjelica Mirjana odabrala fra Petra Ljubičića za misiju otkrivanja tajni, vrijeme tog događaja možemo barem naslutiti. Fra Petar je rođen 1946. godine i za njegova života taj zadatak treba biti izvršen. Poslužimo li matematičkim operacijama, dolazimo do zaključka da fra Petar trenutno ima 73 godine i da bi do otkrivanja tajni trebalo doći vrlo brzo. Sam je fra Petar

¹³ U prvoj je tajni riječ o viziji pakla, u drugoj je Gospa najavila crvenilo na nebu kao znak za početak Drugog svjetskog rata, a treća je apokaliptična u kojoj je riječ o progonu Crkve, Papa i vjernika.

jedno prilikom izjavio da smo svakim danom sve bliže tom događaju te da moramo voditi brigu o tome da tada budemo pripravnici za ono što dolazi (aludirajući na svetu ispovijed).

4.1. OBJAVITELJ GOSPINIHTAJNI

Fra Petra Ljubičić rođen je selu Prisoju, pokraj Tomislavgrada, 1946. godine kao najstarije od desetero djece. Njegovi roditelji dugo nisu mogli imati djece pa se njegova majka molila Bogu za taj dar obećavši kako će to dijete Njemu posvetiti. Od malih je nogu zamišljao sebe kao svećenika i to franjevca te odmah nakon osnovne škole kreće razmišljati o tom pozivu. Na tom mu je putu puno pomogao njegov osobni uzor, pokojni fra Vlado Vlašić koji je među narodom bio poznat po svojoj svetosti. Gimnaziju je pohađao u gradovima diljem Jadrana, a studirao je u Sarajevu i u Njemačkoj gdje je i zaređen 1972. godine. Nakon toga se vraća u domovinu. Od 1984. godine boravi kao vikar u župi Međugorje gdje se zadržao 10 godina. Nikada nije krio svoju privrženost međugorskim ukazanjima u koje, kako sam kaže, nikad nije posumnjao. O fra Petru su objavljeni mnogi razgovori u kojima iskazuje svoju zahvalu upućenu Gospinoj milosti koja ga je izabrala za glasnika svojih poruka. Kada dođe vrijeme objave Mirjana će mu predati nešto poput pergamene veličine A4 papira koji joj je darovala Gospa na kojem će pisati samo jedna tajna. Prije objave morat će provesti sedam dana u postu i molitvi te će tri dana prije moći svima otkriti što će se dogoditi. (Ivković: 2006, 139) Od objavljivanja fra Petar očekuje pomoć koja će svima olakšati životnu stvarnost i veliki broj obraćenja. Smatra kako Međugorje treba biti autentično, osim ostalog, na osnovu čudesnih ozdravljenja od kojih su 2 znanstveno dokazana. Između svih službi koje je obavljao, veliki je trag ostavio i u župi Bukovici gdje je bio duhovni asistenti franjevačkoj mladeži „Frami Bukovici“ gdje je nerijetko na službenim susretima znao reći kako je Kraljica Mira naša majka koja nas je svojim dolascima obdaruvala velikom milošću jer zna koliko je burna i teška bila povijest hrvatskog naroda.¹⁴

¹⁴ Informacije su pisane po sjećanju sa službenih sastanaka Frami Bukovica.

5. HERCEGOVAČKI SLUČAJ

U hercegovačkoj aferi nizali su se brojni razgovori, bilješke, zapisnici, odluke, proučavale stranice prošlosti u vezi sa župama u Mostarsko-duvanjskoj biskupiji. Još 1899. godine zajedničkim sporazumom mostarskoga biskupa, hercegovačkog franjevca Paškala Buconjića, i hercegovačkoga franjevačkoga provincijala, fra Luke Begića, dogovoreno je koje župe pripadaju redovničkom kleru, a koje dijecezanskomu, i sve je to papa Leon XIII. vrhovnom vlašću odobrio i naredio da se provede. Nastojanje oko provedbe ili neprovedbe te Decizije ili Rješenja jest srž hercegovačkoga pitanja, slučaja ili afere. (Perić: 2002, 7) Povijest Crkve u našem narodu ispletana je zavrzlamama oko župa koji su većinom usko povezani uz članove franjevačkog reda kojih je bilo po svim krajevima naše domovine. Franjevci su igrali istaknutu ulogu u povijesnom i kulturnom životu Bosne i Hercegovine i Hrvatske. U BiH dolaze 1291. godine kao misionari koji rade na iskorjenjivanju učenja bosanskih krstjana, i tu ostaju trajno, a franjevačka je provincija Bosna Srebrena jedina ustanova koja neprekidno djeluje od srednjeg vijeka pa do danas. Crkvena povijest u Bosni i Hercegovini upravo obiluje vatrenim rasprama oko župa u kojima se susreću kao glavni predstavnici, s jedne strane, poglavari franjevačke provincije, i s druge strane, biskupi - od 1735. apostolski vikari - koji su do 1881. godine bili uglavnom imenovani iz redova bosanskih fratara. (Perić: 2002, 27) S obzirom na položaj u crkvenoj hijerarhiji, franjevcima nije bilo drago kada se 1869. pokrenulo pitanje hijerarhijske reorganizacije. Sveta je Stolica znala da novo uspostavljanje biskupske vlasti u BiH, pogotovo ako biskupi budu svjetovni svećenici, neće ići lako pokraj domaćih franjevaca koji su ponosni na svoje višestoljetno služenje Crkvi i narodu u ovim krajevima i na tolike pohvale, povlastice i odlikovanja od strane Rimske kurije. Ali Rim, koliko je god bio obziran prema franjevačkim zaslugama, toliko je nastojao biti i energičan u svome naumu. Nakon što se ispitalo bilo domaćih franjevaca, saslušali izvještaji o njima, papa Leon XIII. pristupio je obnovi redovite crkvene hijerarhije i uspostavi crkvene pokrajine s metropolitanskim pravom u Sarajevu. (Perić: 2002, 76) Dakle, nakon obnove redovite crkvene organizacije u BiH nužno je i logično uslijedilo pitanje razdiobe župa između redovničkoga - franjevačkoga i svjetovnoga - dijecezanskoga svećenstva. Iz arhiva se Biskupskoga ordinarijata u Mostaru može ustanoviti da je biskup Buconjić 1897. podnio Svetoj Stolici relaciju u kojoj je naveo sve župe u biskupiji, dodavši i broj vjernika u svakoj župi. (Perić: 2002, 84) S druge strane franjevci, u knjižici *Hercegovački slučaj* koju je napisao franjevac Jerko Mihaljević, tvrde kako su 1888. godine Svetoj Stolici poslali prijedlog raspodjele župa. (Perić: 2002, 84) Decizija priznaje 25 onda postojećih župa

hercegovačkoj franjevačkoj provinciji za redovničko uzdržavanje. Za dijecezansko-svjetoivni kler Decizija određuje 12 onda postojećih župa: Blagaj, Drežnica, Gabela, Glavatičevo, Grabovica, Gradac, Grude, Klobuk, Potoci - Bijelo Polje, Vir, Vinica, Nevesinje i 12 imenično navedenih i teritorijalno određenih župa, a tada kanonski još nepostojećih, ali koje biskup može osnovati kad god hoće "bez ikakvih savjetovanja", a to su: Mostar na sjevernoj strani, Biletići sa selima: Blizanci, Krućevići, Tepčići, Crnač sa selima: Britvica, Izbično, Liskovac, Prosine i Vranjkovići, Čapljinina s Trebižatom i Dreteljem, Dobrič sa selima: Knešpolje, Polog i Vlasnići, Dobro Selo sa selima: Krivodo, Slipčići, Sretnice, Kongora sa selima Mandino Selo, Borčani i Lipa Podprolog sa selima: Vašarovići i sjeverni dio Crvenoga Grma, Prisoje s Privalom i Vrilon, Radešine sa selima: Ribić Polje, Idbar, Javornik, Glogošnica i Jablanica, Studenci sa Zvirovićima i Crnopodom te Zvirići s Bijačom, Stubicom i zapadnim dijelom Hardomilja. (Perić: 2002, 86 – 87) Premda su tom odlukom Svete Stolice franjevcima povjerene 2/3 tada postojećih župa i, prema šematizmu iz te godine, otprilike 2/3 vjernika u mostarsko-duvanjskoj biskupiji, ipak se može reći da je tada postavljen temelj budućoj ravnopravnosti jednoga i drugoga klera u dušobrižništvu. (Perić: 2002, 87) Franjevci su ovom odlukom bili nezadovoljni, te su tražili da im se dodijele sve župe s desne strane Neretve pozivajući se na svoju stoljetnu djelatnost na tom prostoru. Sa svoga provincijskog kapitula, 25. travnja 1922. godine, franjevačko je poglavarstvo uputilo molbu Svetoj Stolici (Beatissime Pater) da im se ponovno vrate navedene župe (Perić: 2002, 94) Nakon još nekoliko poslanih molbi Sveta je Stolica objavila reskript (otpis). U reskriptu se nabrajaju župe za koje se daje biskupu ovlast da ih može povjeriti hercegovačkim franjevcima. Ipak, Sveta Stolica nije dopustila da predmetne župe posve pripadaju hercegovačkoj franjevačkoj provinciji. U svojoj posljednjoj rečenici reskripta Kongregacija koncila jasno je izrazila da franjevci mogu administrirati tražene župe dotle dok Sveta Stolica drukčije ne odredi, tj. dok se prilike ne promijene i ne jave se nove potrebe. (Perić: 2002, 100) Biskup je ispunio uvijete iz reskripta te je došlo do podjele župa. No, i tada se javljaju neredi. Dvojica imenovanih župnika, jedan za župu Crnač - don Petar Vuletić, ml., a drugi za župu Mostarski Gradac - don Marko Lukač, nisu mogli ući u svoje župe. (Perić: 2002, 100) Naime, kad su došli pred franjevački samostan na Široki Brijeg, gdje je župnikom bio dekan koji je prema prijedlogu o. provincijala trebao preuzeti župe od franjevac a drugi ih dan predati novim župnicima, doživjeli su velike neugodnosti. Ipak su pokušali u pratnji po jednoga dijecezanskoga svećenika ući u župe, ali bili su fizički spriječeni. (Perić 2002, 144) Spriječeni su se svećenici privremeno nastanili u susjednim dijecezanskim župama, a popratno je biskup poslao poruku u kojoj kaže kako svećenici imaju punu i isključivu vlast na teritoriju tih župa te da se svi

vjernici njihovih župa u svojim duhovnim potrebama imaju se na njih obraćati. „*Ne smije, dakle, nitko krštavati djecu s njihova teritorija, niti na njihovu teritoriju opremati bolesnike ili vršiti bilo kakvu drugu svećeničku funkciju bez odobrenja dotičnih župnika ili Biskupskog Ordinarijata u Mostaru.*“ (Perić 2002, 146) Početkom 1969. biskup je izvijestio apostolskoga delegata nadbiskupa mons. Cagnu o stanju u dijecezi te mu najavio da će zbog neposlušnosti nekih franjevaca morati na njih primijeniti neke kanonske sankcije. To je biskup i učinio 28. travnja 1969. oduzimajući jurisdikciju i kanonsku misiju za bilo kakav pastoralni rad dvojici franjevaca: o. fra Korneliju Kordiću i o. fra Dinku Maslaču. Dijecezanski je ordinarij u pismu Svetom Ocu, 1971. pisao uz ostalo i o teškoj situaciji u dijecezi zbog nepokornosti nekih franjevaca te zamolio njegovu odlučnu intervenciju da se franjevci nagovore da kao članovi izuzetoga Reda, koji su dužni snagom zavjeta poslušnosti Papi, strogo obdržavaju disciplinu i red u biskupiji. (Perić 2002, 161) Uskoro je tako, za pomoćnog biskupa postavljen Pavle Žanić, svećenik splitsko – makarske nadbiskupije.

Spor je oko predaje župa u Hercegovini star više od jednog stoljeća. Vjernici su svoje stajalište jasno iznijeli „bunom“ u Grudama kada nisu dozvolili „popovima“ da preuzmu župu „njihovih“ franjevaca. Ugled je i priznanje franjevaca među narodom ovdje jasan kao dan. Ovaj je sukob još dodatno opterećen fenomenom Međugorja zbog stajališta današnjeg mostarsko- duvanjskog biskupa Ratka Perića koji stalno ističe kako su međugorska ukazanja neautentična. Uz to, odbija doći u župe u kojima se dogodila ranije spomenuta buna. Rezultat je ovog slučaja da rješenja nema, niti se nazire. Od 1998.- 2003. suspendirano je devet franjevaca jer odbijaju potpisati „Izjavu o posluhu“, a 24 fratara dobila je zabranu biskupa Perića da obavljaju pastoralne dužnosti. (Perić: 2002)

6. STAVOVI CRKVE O MEĐUGORJU

Međugorje pored svih ranije navedenih karakteristika možemo smatrati i prostorom prijepora. Jedan je od glavnih motiva za to, nejasno stajalište Crkve prema međugorskim događanjima. Zadnje je službeno stajalište o tome Crkva dala u *Izjavi Biskupske konferencije Jugoslavije* 1991. godine u kojoj stoji kako se po pitanju ukazanja ne može ustvrditi da se radi o nadnaravnim objavama, ali da masovna okupljanja vjernika i hodočasnika zahtijevaju pažnju i pastoralnu skrb kako bi se promicala zdrava pobožnost prema Blaženoj Djevici Mariji. (Belaj: 2012, 93) Zaključno je rečeno kako će u tu svrhu biskupi izdati i posebne prikladne liturgijsko-pastoralne smjernice te kako će preko svojih Komisija i dalje pratiti i istraživati cjelokupno događanje u Međugorju. Na osnovu toga možemo reći kako je Crkva vrlo oprezna kada je riječ o ovome fenomenu te ovu izjavu možemo promatrati na dvije razine. Prva je, i u ovom slučaju bitna razina, da se sadržaji takvih mogućih privatnih objava ne mogu pridodati objavljenim i obaveznim sadržajima vjere. Prema tome, ni biskup ni papa nemaju ovlasti nepogriješivo zaključiti da se Gospa negdje zaista pojavila, niti imaju ovlasti vjernicima narediti da u to vjeruju. Crkveno je učiteljstvo uz poznate uvjete nepogriješivo samo kad utvrđuje nalazi li se nešto ili ne nalazi u onoj Objavi koju je Crkva primila do kraja apostolskoga doba, a ta se Objava čuva u Bibliji. Stoga, ono čega nema ni u Bibliji ni u predaji, učiteljstvo ne može proglasiti kao nauk vjere ni sadržaj obveznog vjerovanja.¹⁵ Druga je razina briga za hodočasnike. Slobodno se može reći kako su uz ukazanja, hodočašća dodatan fenomen jer je, unatoč stajalištu Crkve, ratnom zbivanju i crkvenom prijeporu, broj hodočasnika iz godine u godinu sve više rastao. Konferencija uviđa važnost zaštite tih vjernika te donosi zaključak po kojemu je nužno izdati prikladne liturgijsko – pastoralne smjernice za sve hodočasnike. Konačno glede hodočašća u Međugorje koja su privatnog značenja, ova Kongregacija smatra da su dopuštena pod uvjetom da se ona ne smatraju priznanjem događaja koji su još u tijeku i koji još zahtijevaju crkvena ispitivanja. Početkom je svibnja je godine, Papa Franjo, preko mons. Hosera¹⁶, odredio kako je moguće organizirati

¹⁵ Zaključak je iznio **Msgr. Tarcisio Bertone** (*tajnik Kongregacije za nauk vjere kojoj predsjedava kardinal Ratzinger*)

<https://www.medjugorje.ws/hr/articles/declaration-ex-yugoslavia-bishops-conference-medjugorje/> (13.06.2019.)

¹⁶ Hoser je poljski nadbiskup kojeg je papa Franjo u svibnju 2018. imenovao apostolskim vizitorom za Međugorje, a formalno je preuzeo svoju službu krajem srpnja te iste godine. Svrha je poslana apostolskoga vizitatora osigurati čvrstu i trajnu pratnju župne zajednice u Međugorju te vjernika koji ondje dolaze na hodočašće.

<https://www.medjugorje.ws/hr/articles/declaration-ex-yugoslavia-bishops-conference-medjugorje/> (13.06.2019.)

hodočašća u Međugorje, ali uvijek pazeći da ne budu tumačena kao priznanje poznatih događaja koji još zahtijevaju ispitivanje sa strane crkve, tj. da ne stvaraju na bilo koji način zablude i dvosmislenost u doktrinalnom smislu.

6.1. BISKUPSKA MIŠLJENJA

Glas se o Marijinim ukazanjima u Međugorju daleko proširio te je Katolička crkva odlučila provesti ispitivanja te donijeti konačan sud po pitanju ukazanja. Stoga se ni dan danas crkveni vrh nije do kraja jasno izjasio o tome. Do sada je dozvoljeno privatno vjerovanje, ali uvijek postoje oni koji krše to pravilo te javno istupaju i iznose svoje stajalište. Kada su 24., odnosno 25. lipnja 1981. započela Gospina ukazanja u župi Međugorje u biskupiji Mostarsko-duvanjskoj i Trebinjsko-mrkanjskoj, u koju spada župa Međugorje, biskupom je bio msgr. Pavao Žanić (1971 - 1993), a naslijedio ga je msgr. Ratko Perić. Biskup Pavao Žanić rođen je 1918. godine u Kaštel Novom. 1971. preuzeo je upravu biskupije od svog predhodnika Petra Čule. (Kutleša: 2001, 41) Bio je osobito pobožan prema Blaženoj Djevici Mariji zbog čega u početku samih međugorskih ukazanja biva prilično otvoren i zainteresiran za zbivanja. Sam je proveo sate razgovarajući s vidjelicama nakon čega je stao u obranu djece i međugorskih franjevaca protiv žestokog državnog otpora. Don Dražen Kutleša u svom radu za Biskupski ordinarijat u Mostaru o navodnim ukazanjima i porukama u Međugorju, pod nazivom „*Ogledalo Pravde*“ navodi: *Pravo govoreći, biskup se ponajviše nadao kako je nebo progovorilo da razriješi „hercegovački slučaj“, kad su se već „nemoćnima“ pokazale razne crkvene ustanove,*“ (Kutleša: 2001, 41) Tijekom svoje službe u Mostaru pokušao je u više navrata stupiti u kontakt sa Svetom Stolicu po pitanju Međugorja. U svojim je pismima navodio je kako je stav dijecezanskog svećenstva poprilično rezerviran te kako mu nije jasno, ako se Gospa doista ukazala, zašto je odabrala župu nesposlušnih franjevaca. (Kutleša: 2001, 41) Jedini odgovor koji je stizao iz Vatikan bio je da svi svećenici budu oprezni. Biskup Žanić mijenja svoje stajalište 1982. kada se Gospa (ili sad već samo pojava) u svojim porukama „obrušila“ na njega i proglasila ga „krivim“ zbog nereda u Hercegovini. Na njegovu je inicijativu formirana komisija koja je na koncu dovela do sazivanja Biskupske konferencije, koja je već ranije spomenuta. Biskup je Žanić napisao više članaka i osvrtu dokazujući neutemeljenost i neistinitost međugorskih ukazanja i poruka. (Kutleša: 2001, 50) Posebno je upamćenja njegova propovijed na svetoj krizmi u Međugorju kada je rekao da je šest godina

¹⁶ Hoser je poljski nadbiskup kojeg je papa Franjo u svibnju 2018. imenovao apostolskim vizitatorom za Međugorje, a formalno je preuzeo svoju službu krajem srpnja te iste godine. Svrha je poslana apostolskoga vizitatora osigurati čvrstu i trajnu pratnju župne zajednice u Međugorju te vjernika koji ondje dolaze na hodočašće.

molio, studirao i šutio samo kako bi mogao doći do istine. Izrekao je svoje nezadovoljstvo prema ponašanju franjevac koji su javno s oltara iznosili svoja mišljenja o Međugorju, iako to nije bilo dozvoljeno od strane Crkve. Također, nije skrivao svoju sumnjičavost prema ukazivanjima u kući, ogradi, polju, vinogradu, crkvi, oltaru, koru, zvoniku, automobilu, školama itd. te se zapitao: „*Gospo moja, što to od tebe čine?*“ (Kutleša: 2001, 51) Zaključno je rekao kako ukazanja u Međugorju nije bilo, te je pozvao sve da se okrenu istini, te da u toj istini zajedno koračaju za pastikom mjesne Crkve. (Kutleša: 2001, 51)

Vidjelice su nerijetko u svojim ukazanjima postavljali pitanja Gospi vezana za hercegovački problem. Gospa je uvijek odgovarala kako je za sve nereda najkrivlji biskup Žanić te je protjeranim franjevcima (npr. fra Ivici Vegi) preko vidjelica poručivala da oстане u Mostaru i da odatle ne ide jer im je učinjena velika nepravda. Kutleša je u *Ogledalu Pravde* ovo protumačio kako još jednom prevarom od strane franjevac jer se nikad u povijesti nije dogodilo da je poslušna Gospa stala protiv crkvenih odluka Svete Stolice i mjesnog biskupa, osim u Međugorju! (Kutleša: 2001, 79) U drugim je porukama pozivala franjevce da odu do biskupa i prenesu mu Njezinu poruku u kojoj mu izričito naruđuje kako mora povjerovati. Dakle, cijelom je svijetu dozvoljeno da samovoljno odluči hoće li povjerovati u ukazanja, jedino je biskup na to primoran. 17. travnja 1893. vidjelice su rekle da je to bilo zadnje Gospino ukazanje te da više neće biti poruka, ali svjedoci smo da su se ukazanja nastavila do danas. To također budi sumnju u istinost svega rečenog jer ne bi Gospa bila lažljivica, a ni poštarica koja bi na grub način uvodila red među hercegovačkim svećenstvom.

Pavla Žanića naslijedio je biskup dr. Ratko Perić koji je u vrijeme biskupovanja Pavla Žanića bio profesorom na sveučilištu Gregoriana u Rimu i rektor zavoda sv. Jeronima u Rimu. Mnogo je pomagao biskupu Pavlu Žaniću prilikom njegovih dolazaka u Rim. Biskupom upraviteljem Mostarsko-duvanjske i Trebinjsko-mrkanjske biskupije postao je 1993. Nastavio je stopama svoga prethodnika glede Gospinih ukazanja u župi Međugorje. Ni on ne svraća u župu, osim kada to treba službeno učiniti zbog dodjele potvrde ili nekog drugog službenog razloga. Za neistinitost Gospinih ukazanja obično navodi "Izjavu" bivše Konferencije biskupa Jugoslavije. Tumači je tako da kaže da su biskupi tada jasno rekli da se Gospa ne ukazuje u Međugorju. Uz to, u svojim govorima uvijek jasno kaže da je riječ o više manipulacija vidjelaca i svećenika koji su tamo bili na službi. Biskup Perić navodi i dvoznačne pojave s navodnim ukazanjima tvrdeći kako se ukazana pojava u Međugorju ne ponaša isto kao istinska Gospa, točnije onako kako je Crkva do sada priznala autentičnim. U *Ogledalu Pravde*, don Kutleša navodi kako Gospa nikad ne govori prva, čudno se smije,

nakon određenih pitanja nestaje, zatim se ponovo vraća, pokorava se vidiocima i župniku da s brda siđe u crkvu. Nije sigurna koliko će se vremena ukazivati, dopušta nazočnima da joj gaze po velu koji se vuče po zemlji, dopušta da joj se dodiruje odjeća i tijelo i na osnovu toga Kutleša zaključuje kako to ne može biti evanđeoska Gospa. (Kutleša: 2001)

Iz navedenog vidimo da su stavovi biskupa o Međugorju negativni jer se drže službenog stava Crkve i vjerskog nauka koji se nalazi Bibliji. No, među njima našao se Frane Franić, splitsko – makarski nadbiskup i metropolit, koji je za života bio gorljivi zagovornik i branitelj međugorskih događanja. (Čikara: 2006, 97) Od samog početka ukazanja ima pozitivan stav i žali što je Crkva slabo odgovorila na Gospine poruke o obraćenju. Međugorje je posjetio oko 60 puta te je rekao kako se u Međugorju radi o ozbiljnim religioznim doživljajima koji privlače mase vjernog naroda. (Čikara: 2006, 97)

7. PROBLEMATIČNI ELEMENTI U FENOMENU MEĐUGORJA

Fenomen je Međugorja zainteresirao mnoge marijanske teologe, znanstvenike, psihologe i stručnjake s drugih područja, koji su htjeli iz svog kuta gledanja donijeti sud o tome je li Međugorje istina ili laž. Do sad se, u ovome radu, govorilo o afirmativnoj strani samih ukazanja i činjenicama koje ukazanja potvrđuju. Pored velikog broja hodočasnika koji su prepoznali važnost Međugorja, fenomen potvrđuju brojna čudesna ozdravljenja, obraćenja te molitvene zajednice u kojima Kristova vjera raste i razvija se. Pored toga, Međugorje je mjesto okupljanja i educiranja mladih po Božjem nauku kroz razne seminare i manifestacije od kojih je najpoznatiji festival Mladifest. U ovom će se poglavlju nastojati objektivno, na osnovu literature, iznijeti i druga strana priče koja pokazuje da nije sve tako bajno kako se čini na prvu. Postoje svećenici koji su jasno izrekli svoj negativan stav prema ukazanjima smatrajući ih izmišljotinama zbog koristi pojedinaca. Svoja su stajališta opisali u knjigama i člancima. Jedan od njih je i mons. dr. Mato Zovkić, profesor emeritus s Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Sarajevu, koji je rekao da Međugorje kao svetište ne postoji. U svom radu navodi kako je kao član biskupske konferencije imao priliku razgovarati s vidjelicama te ističe, kako je mu je vidjelica Mirjana u jednom razgovoru rekla da bez podrške tadašnjeg župnika, fra. Joze Zovke, od njih i od Međugorja ne bi bilo ništa. (Zovkić: 1993, 77) Objašnjava kako je Mirjana time htjela reći da bez župnikove podrške ni sama ne bi znala što je vidjela. Podršku je djeci pružio i fra. Tomislav Vlašić koji je međugorska događanja opisivao u knjigama. Biskupska je konferencija utvrdila da su zapisi vođeni neredovito te su

neki zapisi, osobito oni iz Vickinog dnevnika, obični falsifikati. (Zovkić: 1993, 77) Sumnjivo je i Gospino pojavljivanje na svim mjestima unutar Međugorja - kada je komunistička vlast zabranila okupljanje na Podbrdu, fra. Jozo Zovko ponudio je crkvu pa su se ukazanja ondje nastavila. Kada je okupljanje u crkvi bilo zabranjeno, Gospa se nastavila ukazivati po sobama pastoralnih djelatnika. Prilikom ukazanja vidjelice su često postavljale pitanja o tome hoće li neki bolesnik ozdraviti. Zovkić navodi kako zna za tri slučaja kada je Gospa rekla kako će bolesnik ozdraviti, a on je nedugo zatim preminuo. (Zovkić: 1993, 78) Tada su im pastoralni djelatnici sugerirali da budu oprezniji kad prenose poruke, točnije da umjesto potvrdnog ili negativnog odgovora kažu kako će bolesnik ozdraviti samo ako svi ukućani budu imali dovoljno vjere u to. (Zovkić: 1993, 78) Nadalje, prvih dana ukazanja rečeno je kako će Gospa ostaviti vidljivi trag na brdu ukazanja kako bi povjerovali i oni koji sumnjaju. Zovkić je dobio zadatak da od vidioca Ivana dozna i zapiše kakav će to biti taj znak te da zapis o tome preda biskupu. Ivan je pristao te je na dva papira opisao znak i predao ga Zovkiću. Po povratku od Ivana svratili su kod Mirjane koja im je rekla kako ne smije ispuniti taj zadatak jer Gospa zabranjuje da se da takav opis. Kasnije su doznali da je to zapravo bilo naređenje dr. fra. Ivana Dugandžića. (Zovkić: 1993, 79) Biskupska je konferencija kroz analizu Gospinih poruka ustvrdila kako se Ona nerijetko u svojem govoru služi riječima fra. Tomislava Vlašića, fra. Joze Zovke, fra. Slavka Barbarića i fra. Ljudevita Rupčića. Nejasna je i Mirjanina izjava iz 1982. kada je rekla kako će to biti njezin zadnji razgovor s Gospom te da više neće biti ukazanja, iako su se ona nastavila sve do danas. Gospa je u svojim porukama poručivala kako će se hercegovački slučaj riješiti brzo i sam od sebe, kako u Hercegovini neće biti rata, davala je savjete oko izgradnje hotela i kuća, miješala se u odluke biskupa i slično. Ako bi kojim slučajem „pogriješila“ u svom „proročanstvu“ onda bi to bilo pravdano time što u narodu, a posebno u Crkvi (misleći na biskupa) nedostaje vjere i molitve. Osobito se u svojim porukama „okomljavala“ na biskupa te mu je 6. veljače 1985. poslala poruku, preko Ivana, u kojoj od njega traži da se obrati u odnosu na Međugorje ili ako već ne vjeruje u ukazanja, neka barem ne progoni njezine svećenike koji vjeruju i razglašavaju njezine poruke. (Zovkić: 1993, 83) Razumljivo bi bilo da Gospa, kao Majka, Milosrdnica, Spasiteljica, Kraljica mira, svojim prisustvom pridonosi zbližavanju biskupijskih i franjevačkih svećenika u Crkvi hercegovačkoj, a ne da svojim porukama produbljuje sukob među njima zauzimajući se samo za jednu stranu.

Prenosile su se poruke koje su nedolične Gospina imena, a zapisane su i preuzete iz *Kronike* koju je vodio i na Ordinarijat dostavio fra Tomislav Vlašić, kapelan u Međugorju od 1982. –

1984. (Kutleša: 2003, 107) Te su poruke vezane za broj hodočasnika u Međugorju kada Gospa nakon svakog upita odgovara drugačije. Također, Ona odlučuje u koliko će se sati služiti misa navečer te odobrava termin u 18h i poručuje Vlašiću da krene s radom u molitvenim zajednicama jer je „sada pravo vrijeme za to“ U poruci, 12. listopada 1981. odgovara vidiocima kako je uznesena na nebo prije smrti te time rješava teološki problem star preko dvije tisuće godina. (Kutleša: 2003, 111) Zatim se jednom prilikom iznenada ukazala Vicki i Ivanu te je sa sobom „povela“ fra. Jozu Zovku, koji se u to vrijeme nalazio u zatvoru. Htjela mu je pokazati kako mladi slave Boga u Međugorju, na što se on radosno osmjehnuo. Za života ga je proglasila svecem i u svojim ga porukama izjednačavala s Božjom veličinom. (Kutleša: 2003, 112) Nekad se znala ukazivati i po tri puta u danu, smijati usred molitve, dozvoljavala je da ju diraju, sama je sebi pjevala pjesmu „*Kraljice svete krunice*“ , poručuje da se Vicku pošalje na liječenje u Zagreb, kazuje gdje će biti postavljen njezin kip, traži da određeni franjevac ostane u Međugorju i to sve kroz svoja blažena ukazanja u jednom svetištu. Na pitanje što želi da svećenici pripovijedaju i govore za devetnicu godišnjice ukazanja 1983. godine, odgovara: „*Neka oni čine što misle da je najbolje. Ipak bi dobro bilo da kroz ove dane podsjetite vjernike na događaje koji su se ovdje zbili s mojim dolaskom. Neka ih podsjetite na ono zbog čega sam došla.*“ (Kutleša: 2003, 122) Ovdje vidimo kako Gospa iskorištava priliku da sebe pogura u prvi plan što ne priliči onome što je kanonski pripisano ponašanju Blažene Djevice Marije.

Po pitanju čudesnih ozdravljenja u Međugorju, po uzoru na Lourdes, također postoje nedoumice. Zovkić navodi kako je u knjigu čudesnih ozdravljenja na početku ukazanja bilo upisano oko 55 osoba. Zapisana su njihova iskustva te povijest bolesti, no kod nijednog ne postoje liječnički dokazi. (Zovkić: 1993, 79) Inače su neobična ili čudesna ozdravljenja na temelju vjere i molitve moguća i to ne samo kod kršćana, već i u drugim religijama. „*Međutim, razgllašavanje neprovjerenih i nedokazanih čudesa ne pridonosi slavi Božjoj, štovanju Gospe i napretku Crkve.*“ (Zovkić: 1993, 79) Tako je i s obraćenjima. Ona se ne mogu vrednovati po trenutnim ili izvanjskim učincima, a takvih je bilo u Međugorju. Najzaslužniji je za širenje događanja u Međugorju glavni urednik *Glasa Koncila*, Živko Kustić. Biskupski ga je ordinarijat upozoravao na pretjerane brojke hodočasnika koji su dolazili, kao i na lažne informacije o ozdravljenjima koje je iznosio u medije, a time i u svijet. (Zovkić: 1993, 81)

U širenju su i utjecaju međugorski poruka u svijetu i narodu, veliku ulogu imali svećenici koji su boravili ondje i koji su stali u obranu djece. Neki su od njih imali samostalna ukazanja, a

neki su se vodili unutarnjim osjećajem ili možda osobnim interesom. Problematičan je broj tih ukazanja, a zatim i sadržaj pojedinih poruka. Nije lako povjerovati u to da se Gospa mješala u ugostiteljstvo, da je slala oštre poruke onima koji ne vjeruju, da je u ukazanja uključivala osobe koje su još žive. Puno je nejasnoća i neprihvatljivih elemenata uključeno u ovaj fenomen što samo otežava dolazak do istine. Pojedini smatraju da je sve prevara franjevačkih svećenika koji su na ovaj način htjeli zaštititi svoj red u hercegovačkom slučaju te ostvariti ugled jer je Kraljica mira odabrala njihovu župu za svoje ukazanje. Drugi se pak drže toga da je sve istina i da biskup iz sličnih razloga ne želi priznati Međugorje te da će na koncu života ispaštati zbog svog neposluha.

8. KRITERIJI ZA PROSUĐIVANJE UKAZANJA

Ove je kriterije za prosuđivanje vjerodostojnosti ukazanja, biskup Ratko Perić naveo u svojoj knjizi *Prijestolje mudrosti* 1995. godine, a sažeto ih te sa nekim preinakama don Dražen Kutleša prenosi u svom djelu *Ogledalo Pravde*.

Crkvena služba dijecezanskoga biskupa msgr. Pavla Žanića obilježena je komisijama, ispitivanjima, priopćenjima, izjavama, susretima s "vidiocima", uvjeravanjima ili razuvjeravanjima s obzirom na te pojave. Njegovu nasljedniku, biskupu Periću, nakon preuzimanja biskupske službe u Mostaru (1993), pristiglo je više pisama različita sadržaja, raznolikih savjeta i sugestija s obzirom na međugorske pojave. Jedni su tražili da se ti fenomeni spriječe, a drugi da se odobre i propagiraju. Nije nikada dvoumio stati iza Izjave BK iz 1991. godine te u spomenutoj knjizi navodi kako je nemoguće donijeti zaključak o Međugorju jer se priče o njemu protežu od naive do fanatizma. Ono čime se vodi u svom stajalištu jest službeni nauk Crkve. (Kutleša: 2001, 183) Prema nauci II. vatikanskog sabora: „*Isusova povijesna osoba, pojava i objava, riječju i činom, čudesnim znakom, prenesena po njegovim apostolima, jest konačna, kompletna i završna Božja objava, kojoj se ne može više ništa bitno dodati niti oduzeti. Stoga izvan nje neće biti druge javne objave prije Isusova drugoga Pojavka.*“ (Kutleša: 2001, 183) Nadalje, Perić se vodi Svetim Pismom, točnije Starim zavjetom gdje piše: „*Ne može se Boga vidjeti i na životu ostati.*“ (usp. Izl 33, 20-23). Tako i Mojsiju Bog otkriva svoju slavu, ali ne svoje lice. Dok je naprotiv "slušanje" Božje riječi redovit stav vjernika, proroka, kralja. Nije čudo da židovski *Credo*-vjerovanje ne počinje riječima "Vjerujem u Boga svemogućega", nego: *Šema, Israel* - Čuj, Izraele (Pnz 5, 1). (Kutleša: 2001, 184) U Novom zavjetu, posebno u Poslanici *Hebrejima* (1, 1-2),

ističe se da je Bog više puta i na više načina govorio ocima u prorocima, ali konačno i potpuno sva objava - i Presvetoga Trojstva i našega spasenja - sadržana je u objavi Sina Božjega kojim se Bog narodu otkriva. (Kutleša: 2001, 184) Ta su ukazanja imala dvostruku svrhu: ona su, s jedne strane, dokaz Isusova uskrsnuća i, s druge strane, u tim je ukazanjima Isus odredio učenicima opću misiju naviještanja Evanđelja. Sljedeći koji nisu na strani privatnih ukazanja su teolozi. Oni za razliku od puka, koji više vjeruje nečemu vidljivom poput ozdravljenja, nego li nevidljivom Bogu, navode kako takva ukazanja nerijetko naginju na magiju, fantaziju i praznovjerja kojim se oblikuje vjera naroda. Hercegovački franjevac, K. Vasilj, donosi tri mjerila kojim će ukazanja biti lišena sumnjivih elemenata:

1. Marija iz ukazanja treba biti u punom suglasju s Marijom iz Novoga zavjeta;
2. Osoba koja tvrdi da joj se Marija ukazuje treba biti posve iskrena i istinoljubiva;
3. Takva osoba treba biti duševno zdrava, nepodložna opsjenama i halucinacijama.

(Kutleša: 2001, 186)

Prvi kriterij u procjeni autentičnosti jest rijetkost i iznimnost. Ukazanja su u biti veoma iznimne pojave te se ne događaju često i ne mogu zamijeniti vjerovanje. Drugi kriterij u prosuđivanju autentičnosti jest usklađenost eventualnih poruka i objava s istinama vjerske nauke. Treće, ukazanja ne bi trebala imati točno određeno mjesto, vrijeme, datum, pohađanje ili program kojeg definira sami korisnik ukazanja, u protivnom, može biti riječ o ljudskoj manipulaciji. (Kutleša: 2001, 187) I na koncu, četvrti kriterij kaže da se „plodovi“ ukazanja poput obraćenja, ne moraju uzimati kao dokazi o autentičnosti jer su postojali slučajevi kad su obraćenja bila lažna i nakon provedenog istraživanja odbačena od strane Crkve. (Kutleša: 2001, 187) Ono o čemu se, prilikom dokazivanja vjerodostojnosti ukazanja, treba voditi briga jest: psihička ravnoteža osobe, predmet i sadržaj privatnih objava te moralni učinci na samome vidiocu. (Kutleša: 2001, 187, prema Ž. Puljić, *nav. čl.*, 1989., str. 250.) Za teološku raščlambu privatnih navodnih viđenja potrebno je imati u vidu i društveno-kulturne sadržaje gdje se događaju ukazanja, zatim jezičnu provjeru prikaza i opisa takvih viđenja, i napokon oštru analizu samih subjekata ili nositelja ukazanja. Treba imati pred očima da su ukazanja uvijek nešto iznimno, i to je bitan element u njihovu prosuđivanju. (Kutleša: 2001, 188) Prema većini kriterija o Međugorju se, uglavnom, donose negativni zaključci.

U slučaju je Međugorja, uz razvoj vjere zbog velikog broja hodočanika, došlo i do razvoja vjerskog turizma iako nije službeno proglašeno svetištem. Ni dijecezanski biskup kao

poglavar mjesne biskupije i mostarsko-duvanjske Crkve, niti itko drugi mjerodavan, nije dosad službeno proglasio međugorsku župnu crkvu sv. Jakova apostola Marijinim "svetištem", niti odobrio "kult" Gospe na osnovi takozvanih ukazanja. Dapače, zbog sve prijepornosti zabranjeno je da se o nadnaravnosti "ukazanja i objava" govori s oltara, u crkvi. (Kutleša: 2001, 201) .

9. MEĐUGORJE KAO VJERSKA TURISTIČKA DESTINACIJA

Prema definiciji, vjersko-turistički resursi predstavljaju sva ona sredstva koja se mogu privesti korisnoj svrsi u sakralnim objektima i sadržajima koji postaju objektom hodočasničkog ili turističkog interesa. (Cerović i Zanketić, 2014). Turistička ponuda dijeli se na dvije skupine, a to su primarna i sekundarna ponuda. U primarnu spadaju turistički prostor čija se atraktivnost određuje pomoću četiri atributa i to: rekreativnim, kuriozitetnim, znamenitim i estetskim, dok sekundarna ponuda potpomaže da destinacija bude prihvaćena na turističkom tržištu. Prvu je sistematizaciju religijskih sadržaja u turizmu dao Boris Vukonić (1990), podijelivši ih na nepokretne (sakralne građevine) i pokretne sadržaje (obredni predmeti), te na vjerske manifestacije. Prema njegovom mišljenju, njihova je funkcija u turizmu određena njihovom funkcijom u religiji. U tom smislu podijelio je vjerske objekte na one koji služe za vjerske obrede, te one koji se koriste za produženje usluga turistima (npr. noćenje u samostanu). Vjerski turizam je jedan od najstarijih oblika turizma čiji početci sežu u najraniju ljudsku povijest kada su ljudi zbog religijskih obreda putovali i posjećivali pojedina mjesta-svetišta, pritom prelazeći i velike udaljenosti.

Vjerski turizam se najčešće pojavljuje u tri oblika:

1. kao hodočašće (grupni ili individualni posjeti svetištima);
2. kao masovna okupljanja povodom značajnih religijskih datuma i obljetnica;
3. kao obilazak i posjet značajnim religijskim mjestima i objektima u okviru turističkog itinerara (Duvnjak, Relja, Žeravica: 2011)

Zahvaljujući bogatoj povijesti, Bosna i Hercegovina je mjesto susreta različitih kultura, vjera i naroda te mjesto suživota triju različitih religija. Međugorje je najposjećenije svetište, odnosno najatraktivnija destinacija na području vjerskog turizma u Bosni i Hercegovini.

Još jedan su od vidova kršćanskih putovanja posjeti raznim kršćanskim događajima i duhovnim vježbama. (Pinjuh: 2018, 12) Osim njih, najnovija su grana kršćanskog turizma, odnosno putovanja, takozvane kršćanske atrakcije. Ono što je za djecu Disneyland, ili za

ljubitelje umjetnosti Louvre u Parizu, to je za kršćane u SADu Holy Land Experience u Orlando. (Svoboda, 2010). Kao što se može vidjeti, religija i turizam su isprepleteni i povezani na mnogo načina, a kao glavna poveznica ističe se hodočašće. Kako se ranije u ovom radu navelo, Međugorje je dobilo na svojoj važnosti upravo zahvaljujući hodočasnicima čiji su posjeti sada službeno odobreni i od strane Svete Stolice. Najveća su motivacija za hodočašće duhovno ispunjenje i preporod. Anketa Glasa koncila (1971.,br 21.) utvrdila je da su motivi hodočašća uglavnom ovi: riješiti se tereta grijeha, raspjevati se iz dubina duše, riješiti se šokova iz djetinjstva, skinuti maske i strahove, biti među svojim, radostan, svjedočiti da Crkva nije privid, nego stvarnost s kojom treba računati, itd. Hodočasnička mjesta sve više privlače ljude i ljudi ih posjećuju tražeći nova iskustva Boga, odnosno iskustvo mira, radosti, ljubavi, nade. Svakim hodočašćenjem čovjek se pokreće iz svoje svakidašnjice, ostavljajući posao, obitelj, prijatelje, sigurnost i polazi na put nošen svojom čežnjom za novim susretom s Bogom. Iako je u temelju svakog hodočašća čežnja za Bogom, izlazak iz svakodnevnice i otvaranje božanskom, što je primarni motiv svakog hodočašćenja, postoje zacijelo i sekundarni motivi današnjeg hodočašćenja - upoznavanje svijeta i krajeva, naroda i njihovih običaja. (Pinjuh: 2018, 15) I primarnom motivu i svim mogućim sekundarnim motivima velika je pomoć čovjekova znatiželja, koja u prvome trenutku može nadići sve druge motive. Postoje hodočasnička mjesta koja su nastala izravnim Božjim zahvatom u život jednoga čovjeka ili više ljudi (uglavnom su tako nastajala marijanska hodočasnička mjesta povezana s ukazanjima) ili su nastajala polako tijekom vremena, vrlo često nakon smrti nekoga posebnog izabranika Božjega ili pak karizmatičnim zahvatima pojedinih ljudi u Crkvi. Neovisno od toga kako su hodočasnička mjesta nastajala, u svima čovjek-hodočasnik traži uvijek isto. Budući da ipak često dolazi s različitim motivima, dužnost je ljudi koji organiziraju rad u hodočasničkim mjestima svakom hodočasniku pomoći da u sebi postane svjestan prave motivacije hodočašća: to je susret s Bogom, koji čovjeka čeka (Međugorje mjesto molitve i povjerenja, fra Slavko Barbarić 1999).

Gospina su ukazanja dramatično promijenila živote međugorskih stanovnika. Nekadašnji su se poljoprivrednici preko noći pretvorili u ugostitelje, hotelijere i trgovce. Prema zapisima Župnog ureda u Međugorju, drugi dan nakon Ukazanja u Međugorju se našlo preko 50 000 znatiželjnih posjetitelja. Može se reći da Međugorje danas ima dva lica. Jedno je duhovno koje je i oduvijek krasilo ovo mjesto, a drugo je ono poduzetničko, iza kojeg se krije nemilosrdna borba za novac koja je vidljiva na svakom metru glavnih međugorskih prometnica u vidu suvenirnica, trgovina, hotela i sličnog.

9.1. MEĐUGORSKE ZNAMENISTOSTI

Najznačajnija je znamenitost Međugorja Crkva svetog Jakova u kojoj se danas služe svete mise. Zanimljivost vezana za njezinu izgradnju je ta što su se župljani pobunili protiv njezine izgradnje jer su smatrali da je prevelika za njihove potrebe. Tada nisu ni naslućivali da će ona već 1981. biti premala za toliki broj znatiželjenika. Fascinantna činjenica o povezanim stvarima koje su bile prije ukazanja je ta da osim veličine crkve koja je kao predviđena unaprijed za taj događaj i sam zaštitnik župe nosi svoj znak. Naime, sveti je Jakov poznat po tome da je zaštitnik hodočasnika, stoga je zanimljivo da je baš njegova župa postala najveće hodočasničko mjesto. Gospa je na početku ukazanja rekla da je unaprijed pripremala i baš izabrala ovu župu zbog vjere i molitve, te da će župljani biti njeni apostoli kao što je i Isus imao svojih 12 apostola da šire vjeru i njegovu ljubav kroz svijet. (Pinjuh: 2018, 22) Druga je znamenitost Brdo ukazanja ili Podbrdo. Na putu do mjesta ukazanja postavljen je veliki drveni križ na mjestu gdje je trećeg dana ukazanja Gospa preko vidjelice Marije Pavlović po prvi put pozvala na mir. Na mjestu je ukazanja postavljen Gospin kip. U njegovom se podnožju nalazi plavi križ. On označava Gospino spasenje molitvene skupine iz Međugorja koja se zaputila na Brdo ukazanja. Kako vidioc Ivan navodi, Gospa ih je spasila od komunističke vlasti koja ih je čekala na vrhu u zasjedi. Nasuprot Brdu ukazanja nalazi se brdo Križevac. Na njemu su župljani podigli armiranobetonski križ visok 8,56 metara 15. ožujka 1934. godine na kojem piše: „Isusu Kristu, Otkupitelju ljudskog roda, u znak svoje vjere, ljubavi i nade, u spomen 1900. godišnjice Muke Isusove“. Početkom Gospinih ukazanja, na Križevcu se počeo moliti križni put. Između dvije postaje Križnog puta, 24.11.2001. godine, na prvu obljetnicu smrti fra Slavka Barbarića, ugrađen je fra Slavkov brončani reljef u kamen kao znamen i spomen na čovjeka koji je govorio ono što je mislio i činio ono što je govorio, slijedeći pritom poruke Kraljice Mira i Evanđelja. (Pinjuh: 2018, 24) Znamenitost je Međugorja i kip Uskrslog Krista. Jedno je od Međugorskih čuda zbog toga što iz desnog koljena Uskrslog kapaju suze, odnosno tekućina koja je po svom kemijskom sastavu ista ljudskim suzama. Zatim, Majčino selo i Dominus pacis. Danas se u "Kući mira" neprestano odvijaju različiti seminari. Najveće zanimanje postoji za seminare posta i molitve koji se organiziraju za različite jezične skupine, kao i za pripadnike frame (franjevačke mladeži). Molitveni susret mladih ili više poznatiji pod nazivom Festival mladih (Mladifest) održava se u Međugorju svake godine u razdoblju od 01. do 06. kolovoza još od 1989. Susret započinje 01. kolovoza večernjim molitvenim programom, a svaki se naredni dan nastavlja uz

cjelodnevni program koji se mijenja iz godine u godinu. Uz seminar za mlade organiziraju se seminari i za bračne parove te svećenike iz cijelog svijeta.

9.2. PRIMARNO TURISTIČKO MJESTO

Hotelierstvo, ugostiteljstvo i trgovina glavne su djelatnosti u Međugorju, no snažno se razvila i izrada suvenira. Kada se spomene Međugorje, ljudi imaju različite asocijacije. Dok ga neki smatraju mjestom mira, tišine i molitve, drugi ga promatraju kao prostor zarade i turističke prevare. Situacija koja ide tome u priloge je npr. želite kupiti sendvič na pultu za fast food hranu. Ako ga naručite na hrvatskom jeziku njegova je cijena 3KM, a ako govorite strani jezik onda 3 eura. Cijena je na svim predmetima (suvenirima) izražena u eurima te je cijena obroka u restoranu slična onima u Dubrovniku. No, pitanje je zadovoljavaju li međugorski kapaciteti i cijene zahtjeve turista (hodočasnika) koji ondje dolaze? Istraživanje među njima provela je studentica Kristina Pinjuh. Pogled na Međugorje danas otkriva da se o njegovu izgledu nije mnogo marilo. Ubrzani rast i gradnja te urbanistički razvoj doveli su do tzv. „divlje gradnje“, bez određenog i kvalitetnog urbanističkog plana. Također nije vođeno računa niti o infrastrukturi, tako nema kanalizacije, nema javnog prijevoza, opskrba strujom i vodom također nije dovoljno dobra, za pješake nema dovoljno nogostupa, ceste su loše, a organiziranih parking mjesta gotovo da i nema. (Pinjuh: 2018, 38) No, ponuda je rasla i širila se. Porast u broju domaći žitelji od gotovo 300 % ukazuje na kontinuirano širenje mjesta, te je tako sa prvotnih 1500 stanovnika došlo do brojke od oko 4600 stanovnika koliko ih danas broji Međugorje. Svake godine Međugorje ostvari 90 milijuna eura ukupnog prihoda i 1,9 milijuna noćenja. (Čuljak: 2013) Prema toj kalkulaciji, ukupni prihod Međugorju za proteklih nešto više od tri desetljeća iznosio je 2,85 milijardi eura, a smještajni su kapaciteti zabilježili 65 milijuna ostvarenih noćenja. (Čuljak: 2013) Procjena je kako je prosječan turist-hodočasnik dnevno u Međugorju ostavljao po 43 eura, no država od toga nije imala posebne koristi. Čak 68 posto tog prometa, zaključci su analize, završilo je u džepovima neregistriranih pružatelja ugostiteljskih usluga. (Čuljak: 2013) Navedena je i procjena kako Međugorje, koje broji 4.600 stanovnika, trenutačno raspolaže s 18.500 kreveta. (Čuljak: 2013) Danas Međugorje broji oko 200-tinjak suvenirnica, čiji je broj najveći u blizini crkve, te u blizini Podbrda. Unatoč svemu navedenom, postoji još mnogo mjesta za napredak, što potvrđuju i riječi dr. Čuljka prilikom jednog intervjua kazao: „*Turističko tržište u destinaciji vjerskog turizma u Međugorju nije organizirano, što će reći da turistička potražnja i ponuda ne funkcioniraju. Ono je stihijski i slučajno, ono se dogodilo i događa se. Nema jedinstvene ponude, što upućuje na razjedinjenost interesnih skupina u destinaciji. Nema objedinjenih*

marketinških aktivnosti, posebno zajedničke promocije vjerskog turizma. Nema vizije, misije, ciljeva i smjernica razvoja vjerskog turizma. Nema novih turističkih proizvoda. Ponuda je sve siromašnija i ne inventivnija. Nema izgrađenih atrakcija i kulturnih objekata. Nema koncepta dugoročnog razvoja i nema strategije upravljanja. Nema tijela koje bi objedinilo spomenute nedostatke. Nema dovoljno suradnje između javnog i privatnog sektora, Crkve i crkvenih predstavnika kao i znanosti. Konkretno rečeno, nema ničega organiziranog, radi se od danas do sutra i to je jedini razlog da je Međugorje tu gdje jest.“ (Čuljak: 2013)

ZAKLJUČAK

Gospina ukazanja unutar kršćanske Crkve nisu neosporna, štoviše neka je od njih papa službeno proglasio kao stvarna. To znači kako ukazanje u Međugorju nije bila nova pojava u kršćanstvu. Mnogi Marijina ukazanja smatraju ostatkom srednjeg vijeka, dijelom magije ili nečije izmišljotine. Potpuno je razumljivo kada ateist tvrdi kako ukazanja nisu moguća jer je stajališta da Boga nema. No, i među vjernicima je ova tema dosta osjetljiva jer im je teško reći da unatoč osporavanju i negativnom stavu biskupa, velikog dijela svećenika pa i samog pape, u Međugorju postoje ukazanja. S druge strane, vjernici koji vjeruju u ovaj fenomen kažu kako jedino onaj koji teorijski i egzistencijalno vjeruje u postojanje Boga može prihvatiti ukazanja. Drugim riječima, ako si pravi vjernik vjerovat ćeš, ako nisi – nećeš.

Biblija kao riječ Božja i kao riječ ljudska sadrži objavu Boga za čovjeka. To se samoočitovanje događalo različito, kroz proročanstva, vizije, proroke i vizionare koje nije moguće svesti na prirodna ili bolesna ljudska stanja. Božje su se objave odnosile na cijeli jedan narod ili na svijet, dok su Marijina ukazanja upućena pojedincima koji dalje šire Njezine poruke. Kod Marijinih ukazanja riječ je o tome da Bog Mariju šalje da se ukaže kako bi ljude podsjetila i nanovo upozoravala što je nužno za njihov spas i sreću. To je teološko mjesto Marijinih ukazanja, čovjeka podsjetiti što mu je stvarno bitno. Veliki je problem tih ukazanja vjerodostojnost i istinitost. Ta su dva elementa glavna kočnica i međugorskih ukazanja. No, pored toga, u Međugorju je veliki problem i broj takvih ukazanja. Prvih je sedam dana ukazanja u Međugorju, prema neslužbenom nalazu Međunarodne istražne komisije za Međugorje proglašeno autentičnim, dok je ostalih preko 40.000 ukazanja upitno. Komisija je utvrdila da su vidioci u tim trenucima bili potpuno zdravi te da nisu bili pod pritiskom franjevac i okoline, kako se kasnije smatralo. Treba se uzeti u obzir i politički kontekst te položaj vidioca, koji su tada bili djeca, u komunističkom svijetu, koji unatoč prijetnjama smrću nisu odustajali od svog iskaza.

Glavni je cilj ovog rada bio prikazati obe strane Međugorja, pozitivnu i problematičnu. Kroz godine, ovaj je fenomen mira u neprestanom nemiru zbog nesklada unutar Crkve, hercegovačkog slučaja, podjeljenih mišljenja, loše turističke i lokalne organizacije, dodavanja, uveličavanja i krivih informacija. Unatoč pozitivnoj provedbi znanstvenih, zdravstvenih i teoloških istraživanja na vidiocima i papinoj indirektnoj afirmaciji ukazanja, neodređeni položaj Međugorja kao svetišta i dalje ostaje isti. Pitanje je tko je zato kriv i zašto nekome neodgovara da se ovaj fenomen riješi. Nije bitno hoće li kranji rezultat biti pozitivan ili negativan, potrebno je riješiti ovu zagonetku zbog velikog broja hodočasnika koji dolaze u

Međugorje svake godine. Crkva treba biti složna te kroz svoje zajedništvo i odluke navoditi narod na putove vjere.

Činjenica je kako je Međugorje danas iz malog sela izrazilo u veliku vjersku turističku destinaciju. Unatoč silnim problemima s kojima se bori, na prvom mjestu nudi ispovjed i molitvu. Ljudi se ondje osjećaju sigurno i odmaraju dušu. Potrebna mu je podrška i čuvar leđa, a vjernicima strpljenja. Kako je ranije u radu navedeno, uskoro će svijet od fra Petra Ljubičića doznati Gospine tajine pa će se o ovoj temi moći pisati iznova, na dugo i na široko.

LITERATURA

Knjige:

Belaj, M. (2012). *Milioni na putu, Antropologija hodočašća i sveto tlo Međugorje*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk

Cerović, Z., Zanketić, P. (2014). *Menadžment hodočašća i vjerskih događaja*. Opatija: Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija.

Ratzinger, J. (2008.) *Kršćanstvo i kriza kultura*. Split: Verbum.

Jolić, R. (2013.) *Župa Međugorje*. Međugorje: Informativni centar Mir.

Bubalo, R., Despot, Z., Hančić, S., Ivković, Ž. (2006). *Međugorje tajna Gospinih ukazanja*. Zagreb, MKT Print d.d.

Kutleša, D. (2001.) *Ogledalo pravde*. Mostar: Biskupski ordinarijat u Mostaru.

Perić, M. (2002.) *Hercegovačka afera*. Mostar: Biskupski ordinarijat Mostar

Kordić, I. (2003.) *Međugorska ukazanja*. Zagreb. Naklada: K. Krešimir

Internetski izvori:

Međugorje mjesto molitve i povjerenja (1999). *Fra Slavko Barbarić*. Preuzeto s <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/slavko-barbaric/> (20.4.2017.)

Vjera i religija. Ne postoji kršćanstvo bez bogoštovlja (2003.) *Cesletin Tomić*. Preuzeto s http://www.veritas.hr/arhiv/ver2003/ver78_03/bozjaric.htm (12. 05. 2019.)

Želim jednostavnošću služiti Gospi (2007). *Ivković, Žarko*. Preuzeto s <http://www.sirokibrig.com/sirokibrig.com> (12.05.2019)

Međugorje – tajne, poruke, zvanja, molitve, ispovijedi, komisije (2007.) *Perić Ratko*. Preuzeto s <https://www.md-tm.ba/clanci/me%C4%91ugorije-tajne-poruke-zvanja-molitve-ispovjedi-komisije> (20.05.2019)

Vjerski turizam: Hodočanisi do danas u Međugorju ostavili 11 milijardi eura. (2013.) Čuljak, V. In Portal. Preuzeto s: <https://www.in-portal.hr/in-portal-news/sport/5658/vjerski-turizam-hodocasnici-do-danas-u-medjugorju-ostavili-11-milijardi-eura>

Životopis – fra Slavko Barbarić. Preuzeto s: <http://www.medjugorje.hr/hr/medjugorski-fenomen/slavko-barbaric/> (20.04.2019.)

Izjava Biskupske konferencije bivše Jugoslavije o Međugorju. Preuzeto s: <https://www.medjugorje.ws/hr/articles/declaration-ex-yugoslavia-bishops-conference-medjugorje/> (12.06.2019.)

Članci:

Čikara, I. (2006.) *Što Crkva kaže o Međugorju?* Počeci : časopis bogoslova Franjevačke provincije Presvetog Otkupitelja, Vol. 7. No. 1., 2006. Preuzeto s: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=225660 (02.05.2019.)

Zovkić, M. (1993.) *Problematici elementi u fenomenu Međugorja*. Hrčak (76. – 87.). Preuzeto s : <https://hrcak.srce.hr/file/56452> (13.06.2019.)

Pavičić, D. (2017.) *AUDIOSNIMKA: Kako je fra Jozo Zovko pokušao videoce uhvatiti u laži*. Večernji list. Preuzeto s : <https://www.vecernji.hr/vijesti/medjugorje-audiosnimka-fra-jozo-zovko-vidioci-gospa-1181465> (02.05.2019.)

Hauk, M. (2018.) *Je li međugorski fenomen istinit*. Crkva na kamenu. Preuzeto s: <https://www.cnak.ba/osvrti/je-li-medugorski-fenomen-istinit/> (02.05.2019.)

Duvnjak, N., Relja, R., Žeravica, M. (2011.) *Religijski turizam kao poseban socio-kulturni fenomen – na primjeru istraživanja među studentima Sveučilišta u Splitu*. Nova prisutnost, 425-446. Preuzeto s: file:///C:/Users/JurComm/Downloads/425_446.pdf (20.06.2019.)

Oreč, L. (1993.) *Fenomen Međugorja*. Bogoslovska smotra, Vol. 63 No. 1-2, 64. -75. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/35702> (01.07.2019.)

Zbornici:

Šarac, I. (2011.) *Društveno-politički kontekst ranih osamdesetih*. Zbornik radova sa znanstvenog simpozija „*Trideset godina Međugorja*“ održanog 5. Listopada 2011, u Međugorju. *Hercegovina Franciscana* god. VII/7:81-94. Pervan, T., ur.

Lučić, I. (2011.) *Jugoslavenska komunistička vlast i događaji u Međugorju početkom osamdesetih godina dvadesetog stoljeća*. Zbornik radova sa znanstvenog simpozija „*Trideset godina Međugorja*“ održanog 5. Listopada 2011, u Međugorju. *Hercegovina Franciscana* god. VII/7:95.-114. Pervan, T., ur.

Jolić, R. (2011.) *Povijesno – crkveni i kulturološki pregled Međugorja i Brotnja*. Zbornik radova sa znanstvenog simpozija „*Trideset godina Međugorja*“ održanog 5. Listopada 2011, u Međugorju. *Hercegovina Franciscana* god. VII/7:115.-134. Pervan, T., ur.

Ivković, Ž. (2011.) *V. Tajni dosje. Kako su udbaši gušili Međugorje. Misterij Međugorja. 30 godina fenomena*. Prvi put: dokumenti jugoslavenske tajne policije. 118.- 169.

Ostalo:

Ružić, I. (2017.) *Građanski rat u Ruandi 1994*. Diplomski rad. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

Pinjuh, K. (2017.) *Usklađenost turističke ponude s duhovnim doživljajem hodočasnika u Međugorju*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište Vern.